

Analiza i preporuke

za unapređenje regionalne saradnje
u procesuiranju ratnih zločina

Fond za humanitarno pravo

Analiza i preporuke za unapređenje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Beograd,
decembar 2018. godine

Kingdom of the Netherlands

Projekat je podržan od strane Evropske unije i Ambasade Kraljevine Holandije. Stavovi izneti ovde pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno zvanične stavove Evropske unije ili Ambasade Kraljevine Holandije.

Sadržaj

Apstrakt.....	3
Umesto uvoda: slučaj <i>Tuzlanska kapija</i>	4
Društveno–politički kontekst u kome se odvija regionalna saradnja.....	5
Izveštaji Evropske komisije o napretku Srbije i Rezolucije Evropskog parlamenta o napretku Srbije.....	8
Izveštaj o napretku ostvarenom u radu Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (MRMKS), podnet Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija.....	8
Zajednička deklaracija o ratnim zločinima, u okviru Berlinskog procesa.....	9
Normativni okvir koji reguliše regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih zločina	10
Normativni okvir regionalne saradnje između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine	11
Normativni okvir regionalne saradnje između Republike Srbije i Republike Hrvatske.....	15
Normativni okvir regionalne saradnje između Republike Srbije i Republike Crne Gore.....	17
Saradnja Tužilaštva za ratne zločine sa Misijom EULEX-a	18
Postojeći mehanizmi regionalne saradnje.....	20
Međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima	20
Zamolnice	20
Razmena informacija i dokaza	20
Ekstradicije	21
Zajednički istražni timovi	22
Ključni problemi	22
Sukob nadležnosti	22
Princip univerzalne nadležnosti.....	23
Suđenja u odsustvu.....	24
Zaključak	26

Apstrakt

Prekogranični karakter oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji danas ima za posledicu da se žrtve, svedoci, počinioци i dokazi uglavnom ne nalaze unutar teritorije samo jedne države i nadležnosti samo jednog nacionalnog pravosuđa. Uz to, imajući u vidu da pravni sistemi gotovo svih zemalja naslednica bivše Jugoslavije zabranjuju ekstradiciju svojih državljanina drugim državama, procesuiranje ratnih zločina počinjenih na prostoru bivše Jugoslavije nezamislivo je bez efikasne saradnje nadležnih institucija u regionu. Upravo zbog značaja u borbi protiv nekažnjivosti za ratne zločine, regionalna saradnja predstavlja i jednu od ključnih obaveza Srbije preuzetih u okviru pregovora o pristupanju Evropskoj uniji (EU). Ipak, regionalna saradnja između pravosudnih institucija nije razvijena u svom punom kapacitetu, a poslednjih godina je uočljiv trend stagnacije u saradnji. Ključni problemi koji otežavaju regionalnu saradnju uključuju pitanje univerzalne nadležnosti, suđenja u odsustvu, nepostojanje saradnje Tužilaštva za ratne zločine sa institucijama na Kosovu, ali i nedostatak poverenja između pravosudnih organa država regiona.

Ovaj rad analizira postojeći normativni okvir i mehanizme saradnje, kao i izazove koji su se javljali u regionalnoj saradnji, sa ciljem da ponudi preporuke za njeno unapređenje.

Umesto uvoda: slučaj *Tuzlanska kapija*

Od oktobra 2015. godine se pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu vodi postupak za priznanje i izvršenje pravnosnažne krivične presude Suda Bosne i Hercegovine (BiH) protiv Novaka Đukića.¹ Novak Đukić je pred Sudom BiH osuđen na 20 godina zatvora zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, izvršenog napadom na Tuzlansku kapiju 25. maja 1995. godine. Tom prilikom ubijeno je 71 lice, većina uzrasta oko 20 godina, a ranjeno preko 100.²

Nakon što se po pravnosnažnom okončanju postupka nije odazvao pozivu za izdržavanje kazne u BiH, za njim je raspisana međunarodna poternica.³ Budući da Đukić poseduje državljanstvo Srbije i da je od ukidanja pritvora boravio u Srbiji, BiH je uputila zamolnicu Srbiji za priznanje i izvršenje pravnosnažne krivične presude, kako bi Đukić kaznu odslužio u Srbiji. Sednice sudskog veća Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu su u postupku povodom priznanja presude Suda BiH u protekle tri godine odlagane deset puta, zbog navodnog lošeg zdravstvenog stanja osuđenog.⁴

Branilac osuđenog Đukića je zahtevao da zamolnica bude odbijena, tvrdeći da suđenje pred Sudom BiH nije bilo pravično, što bi inače moglo da bude osnov za odbijanje zamolnice u skladu sa Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.⁵ Đukićeva odbrana je od sudskog veća zahtevala da od BiH zatraži kompletne spise predmeta, „jer je to jedini način da se upozna sa stvarnim stanjem i utvrdi kako je generalu Đukiću suđeno”,⁶ što je sud i učinio.

Uporedo sa ovim postupkom, tim Đukićeve odbrane je tokom 2014., 2015. i 2016. godine, u Tehničko-opitnom centru Vojske Srbije u Nikincima, organizovao eksperiment „Rekonstrukcija zločina na Tuzlanskoj kapiji”.⁷ Na osnovu rezultata eksperimenta izведен je zaključak da civili nisu mogli da stradaju od eksplozije granate ispaljene sa položaja VRS, odnosno da su činjenice utvrđene u pravnosnažnoj presudi Suda BiH protiv Novaka Đukića netačne.⁸

---

1 „Zločin na Tuzlanskoj kapiji: Revizija sudski utvrđenih činjenica i test regionalne saradnje”, saopštenje, FHP, 09.11.2016. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=32940>, pristupljeno: 13.11.2018. godine.

2 Informacije o predmetu (X-KRŽ-07/394) - Đukić Novak su dostupne na zvaničnoj internet prezentaciji Suda Bosne i Hercegovine: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2472/show>, pristupljeno: 13.11.2018. godine.

3 „Informacije o predmetu Novak Đukić”, saopštenje, zvanična internet prezentacija Suda Bosne i Hercegovine, dostupno na: <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/informacije-o-predmetu-novak-uki-19464>, pristupljeno: 13.11.2018. godine.

4 „Ponovo odložen slučaj Novaka Đukića”, BalkanInsight, 08.09.2017 godine, dostupno na: <http://www.balkaninsight.com/rs/article/ponovo-odlo%C5%BEen-slu%C4%8Daj-novaka-%C4%91uki%C4%87a-09-08-2017>, pristupljeno: 13.11.2018. godine; podaci Fonda za humanitarno pravo.

5 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije 20/09), član 63, stav 1, tačka 4.

6 „Srpska granata nije ubila ljude u Tuzli”, Večernje novosti, 25.02.2016. godine, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovnica/chronika/aktuelno.291.html:592567-Srpska-granata-nije-ubila-ljude-u-Tuzli>, pristupljeno: 13.11.2018. godine.

7 Odgovor na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, Generalstab Vojske Srbije, HLCIndexIn: 25-F121623, od 15.04.2016. godine.

8 „Zločin na Tuzlanskoj kapiji: Revizija sudski utvrđenih činjenica i test regionalne saradnje”, saopštenje, FHP, 09.11.2016. godine.

Prema odredbama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Viši sud može da usvoji ili odbije zamolnicu kojom se traži izvršenje strane sudske presude, ali ne može da odstupa od činjeničnog opisa krivičnog dela iz presude Suda BiH.⁹ Drugim rečima, Sud u Beogradu ne može da otvorí dokazni postupak i u njemu razmatra nalaze pomenutog opita.

Ovaj slučaj se može smatrati ilustrativnim, jer ukazuje na nekoliko važnih pitanja. Prvo, ukazuje na problem krivičnog gonjenja i izvršenja osuđujućih krivičnih presuda u odnosu na lica koja izbegavaju krivičnu odgovornost tako što prelaze na teritoriju druge države, čiji su državljeni. Drugo, na ovom primeru je sasvim očigledno da je za uspešnu regionalnu saradnju potrebno da postoji odnos poverenja među pravosudnim institucijama regiona. Ovaj odnos poverenja treba da počiva na međusobnom uvažavanju i prihvatanju činjenica utvrđenih pred sudovima drugih država regiona, odnosno u potvrđivanju pravnosnažnih presuda ovih sudova.

Budući da je pravni okvir, koji omogućava saradnju u procesuiranju ratnih zločina, prilično razvijen, te da postoje određeni mehanizmi na osnovu kojih se ta saradnja u praksi i odvija, bilo bi opravdano očekivati povećanje broja predmeta koji su rezultat uspešne regionalne saradnje.

Međutim, poslednjih godina je primetan trend stagnacije u saradnji, a rezultati saradnje ne ispunjavaju očekivanja za zadovoljenjem krivične pravde.

Društveno-politički kontekst u kome se odvija regionalna saradnja

Oružani sukobi koji su vođeni u periodu od 1991. do 1999. godine i danas imaju ključni uticaj na odnose Srbije sa državama nastalim raspadom SFR Jugoslavije. Jedna od posledica ovih sukoba je obaveza procesuiranja ratnih zločina koji su u to vreme počinjeni. Nakon što je krajem 2017. godine okončan rad Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, odgovornost za vođenje daljih krivičnih postupaka za počinjene ratne zločine je u potpunosti prepustena pravosudnim organima država regiona.¹⁰

Osim navedenog, potrebno je podsetiti da strateška opredeljenost država regiona ka članstvu u EU dodatno naglašava potrebu za jačanjem regionalne saradnje, te se proces pristupanja Evropskoj uniji optimistično može posmatrati kao podstrek za dalje unapređenje saradnje. Delotvorna regionalna saradnja i dobrosusedski odnosi prilikom istraživanja i procesuiranja ratnih zločina, uključujući i izbegavanje sukoba nadležnosti, deo su formalnih uslova za pristupanje Srbije Evropskoj uniji.¹¹ EU

---

9 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije 20/09), član 61, stav 4.

10 Videti na zvaničnoj internet prezentaciji Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju: <http://www.icty.org/>, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

11 Pregovaračke pozicije za Poglavlje 23 – Zajednička pozicija EU, str. 7, 22. dostupno na: http://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/pregovaracke_pozicije/PG23%20Zajednicka%20pozicija%20EU.pdf, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

ističe važnost vidljivog napretka u ovoj oblasti, ne samo u interesu pravosuđa Srbije, već i u interesu procesa pomirenja u regionu.

U tom smislu je u okviru ispunjavanja obaveza iz Akcionog plana za Poglavlje 23, koje se odnose na reforme u oblasti vladavine prava, usvojena Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina (Nacionalna strategija), koja prepoznaje da je nivo regionalne saradnje u istrazi ratnih zločina nezadovoljavajuć i da postoji prostor za njeno unapređenje.¹² Nacionalna strategija predviđa i konkretnе aktivnosti koje je potrebno implementirati u cilju unapređenja regionalne saradnje. Te aktivnosti uključuju održavanje regionalne konferencije radi postizanja međudržavnog sporazuma sa Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom, koji bi trebalo da reguliše pitanja poput utvrđivanja regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje u predmetima ratnih zločina; unapređenje saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama u predmetima ratnih zločina; uspostavljanje olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane u predmetima ratnih zločina; kao i jedinstveno postupanje država regiona u pogledu rešavanja subbine nestalih lica.¹³ Strategija eksplicitno predviđa i učešće predstavnika Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije (TRZ) na regionalnim konferencijama tužilaštava za ratne zločine, kao i obavezu TRZ-a da inicira „održavanje redovnih tromesečnih sastanaka između regionalnih tužilaca na kojima bi se raspravili konkretni dostavljeni predmeti i problemi koji su se u vezi tih predmeta javili u regionalnoj saradnji“.¹⁴ Takođe, obaveza TRZ-a je da inicira uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje, kao i da promoviše uspostavljanje zajedničkih prekograničnih istražničkih timova sa zemljama regiona.¹⁵ Međutim, ni godinu i po dana nakon proteka roka, predviđenog za održavanje regionalne konferencije na kojoj bi se postigao međudržavni sporazum o otvorenim pitanjima, konferencija nije održana, niti je međudržavni sporazum potpisana, što značajno otežava rešavanje problema koji postoje u regionalnoj saradnji između ovih država.¹⁶

Regionalne konsultacije predstavnika tužilaštava regiona (Tužilaštvo BiH, Specijalno tužilaštvo Crne Gore, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i TRZ) se održavaju u okviru regionalnog projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama (2017–2019)“, uz podršku UNDP-a.¹⁷ Iako učešće regionalnih tužilaca na navedenim sastancima ohrabruje, inicijativa za ova okupljanja ne potiče izvorno od Ministarstva pravde Republike Srbije, kako je to predviđeno Nacionalnom strategijom,¹⁸ već se ti sastanci organizuju u okviru regionalnog projekta UNDP-a. Imajući u vidu da je cilj ovog projekta jačanje regionalne saradnje u procesuiranju

---

12 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 5, 9, 12-14, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetiya_lat.PDF, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

13 Ibid, str. 31.

14 Ibid, str. 32.

15 Ibid, str. 31-33.

16 Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, septembar 2018. godine, str. 68-75.

17 Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, septembar 2018. godine, str. 70.

18 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 27. i 31.

ratnih zločina, neophodno je da na konsultacijama predstavnika tužilaštava učestvuju i predstavnici tužilaštva s Kosova.

U toku pisanja ovog predloga praktične politike, nije uspostavljena zajednička evidencija slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje,¹⁹ a takođe nisu uspostavljeni ni prekogranični istražni tužilački timovi nadležnih tužilaštava zemalja regiona.²⁰

Iako je nesporno da su proteklih godina razmenjivane informacije i dokazi, ali i predmeti koji su potom procesuirani,²¹ ogroman broj ratnih zločina koji još uvek nisu procesuirani ukazuje da nesumnjivo i dalje ima mnogo prostora za unapređenje regionalne saradnje.

Osim toga, odsustvo razmene predmeta protiv visoko rangiranih počinilaca ukazuje i na nedostatak poverenja između tužilaštava u regionu.

Uprkos činjenici da su tužilaštva u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj potpisala protokole o saradnji u predmetima koji se tiču ratnih zločina, a koji omogućavaju slobodnu razmenu dokumenata i predmeta ratnih zločina, regionalna saradnja nije razvijena u svom punom potencijalu. Osim saradnje sa BiH i Hrvatskom, Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije je prilikom istrage i krivičnog gonjenja počinilaca ratnih zločina upućeno i na saradnju sa Misijom EULEX-a, odnosno sa nadležnim institucijama na Kosovu. Međutim, saradnja TRZ-a i institucija na Kosovu je praktično nepostojeća, a mogućnosti njenog unapređenja su u ovom trenutku neizvesne.²²

Posebno zabrinjava činjenica da TRZ više od četiri godine nije podiglo ni jednu optužnicu za zločine počinjene na Kosovu.²³ Prema navodima TRZ-a, stav kosovskog Ministarstva pravde je da TRZ nema teritorijalnu nadležnost da istražuje dela „za koja se pretpostavlja da su se dogodila“ na Kosovu.²⁴ Ukoliko se ne uspostavi mehanizam saradnje između TRZ-a i institucija na Kosovu, postoji opasnost da veliki broj ratnih zločina, počinjenih na Kosovu, neće biti procesuiran. Posledica nesaradnje bi bila dalekosežna, imajući u vidu da je tokom oružanog sukoba na Kosovu ubijeno ili nestalo najmanje 13.535 osoba.²⁵

---

19 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 32; Izveštaj broj 3 o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, septembar 2018. godine, str. 73.

20 Ibid, str. 73-74.

21 Videti npr. Prvi izveštaj o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, str. 13-14, FHP, 2017. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/12/Izvestaj_Strategija_I.pdf, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

22Videti: „EULEX učestvovao na BIRN-ovoj ‘Konferenciji o ratnim zločinima’ održanoj u Sarajevu“, vest, zvanična internet prezentacija Misije EULEX-a, dostupno na: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=3,11,866>, pristupljeno: 08.11.2018. godine.

23 Poslednja optužnica koju je TRZ podiglo u vezi sa zločinima počinjenim na Kosovu je optužnica u predmetu Ljubenić, podignuta 07.04.2014. godine. Ovaj predmet je naknadno spojen sa predmetom Ćuška za koji se, u vreme pisanja ovog izveštaja, još uvek vodi postupak pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.

24 Odgovor Tužilaštva za ratne zločine na urgenciju za postupanje u predmetu KTP broj 149/13, HlcIndexIn: 25-F126625, od 27.10.2016. godine.

25 Informacija o broju ubijenih ili nestalih je navedena prema: Koalicija REKOM: Za preko 25 hiljada žrtava ratova na teritoriji bivše Jugoslavije utvrđen identitet, 16.12.2016. godine, zvanična internet prezentacija Koalicije za REKOM, dostupno na:

Izveštaji Evropske komisije o napretku Srbije i Rezolucije Evropskog parlamenta o napretku Srbije

Evropska komisija u svojim izveštajima o Srbiji, koji prikazuju napredak u ispunjavanju političkih, ekonomskih i administrativnih kriterijuma za pristupanje Evropskoj uniji, godinama unazad posvećuje pažnju problemima u uspostavljanju krivične pravde za ratne zločine počinjene tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji, uključujući i pitanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina.²⁶ U izveštajima se naglašava važnost negovanja dobrosusedskih odnosa i razvijanja regionalne saradnje, u cilju „doprinosa stabilnosti, pomirenju i pozitivnoj klimi za rešavanje otvorenih bilateralnih pitanja i nasleđa prošlosti“.²⁷

Rezolucije Evropskog parlamenta o napretku Srbije takođe godinama unazad ponavljaju pozive Srbiji da „istraži sve slučajeve ratnih zločina, posebno istaknutih, te da sarađuje s regionalnim partnerima u tim slučajevima“, da radi na unapređenju regionalne saradnje u rešavanju predmeta ratnih zločina „kako bi se stalo na kraj nekažnjivosti i zadovoljila pravda za žrtve ratnih zločina“, te kako bi se „rešavala sva otvorena pitanja koja su s time povezana“.²⁸

Izveštaj o napretku ostvarenom u radu Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (MRMKS), podnet Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija

Poslednji izveštaj koji je Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija podneo predsednik MRMKS-a, sudija Teodor Meron, eksplicitno elaborira nužnost regionalne saradnje među pravosudnim institucijama

---

<http://recom.link/sr/koalicija-rekom-za-preko-25-hiljada-zrtava-ratova-na-teritoriji-bivse-jugoslavije-utvrden-identitet/>,
pristupljeno: 27.11.2018. godine.

26 Videti: *Izveštaj o napretku Srbije za 2015. godinu*, str. 21-26; *Izveštaj o napretku Srbije za 2016. godinu*, str. 24-27, 66-67; *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 20-21, 53-57. Izveštaji su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: <http://www.mei.gov.rs/srl/dokumenta/eu-dokumenta/godisnji-izvestaji-ek>, pristupljeno: 10.11.2018. godine.

27 *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 54.

28 Iđeti: Rezolucija Evropskog parlamenta od 29. studenog 2018. o Izvešću Komisije o napretku Srbije za 2018. (2018/2146(INI)), 2017), stav 25, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2018-0478+0+DOC+PDF+V0//HR>; *Rezolucija Evropskog parlamenta od 14. lipnja 2017. o Izvešću Komisije o napretku Srbije za 2016.* (2016/2311(INI)), 2017), stav 31, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2017-0261+0+DOC+PDF+V0//HR>; *Rezolucija Evropskog parlamenta od 04. veljače 2016. o izvešću o Srbiji za 2015.* (2015/2892(RSP)), 2016), stav 26, dostupno na: http://www.hnv.org.rs/docs/pristupanje_srbije_eu/REZOLUCIJA%20EP%20O%20SRBIJI%202015.pdf; *Rezolucija Evropskog parlamenta od 11. ožujka 2015. o izvešću o napretku Srbije za 2014.* (2014/2949 (RSP)), 2015), stav 13, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2015-0065+0+DOC+PDF+V0//HR>. Svim izvorima pristupljeno: 15.11.2018.godine.

država bivše Jugoslavije.²⁹ Izveštaj takođe konstatiše postojanje negativnih trendova u saradnji, a posebno se naglašava odsustvo saradnje između Srbije i Kosova. U tom kontekstu se navodi da se zahtevi za pomoć koje TRZ upućuje, preko Misije EULEX-a, institucijama na Kosovu, odbijaju uz obrazloženje da institucije Srbije nisu nadležne za procesuiranje ratnih zločina počinjenih na teritoriji Kosova.³⁰ Prema navodima ovog izveštaja, odbijanje zahteva za pomoć, koje je uputilo TRZ, dovelo je do blokade u podizanju optužnica za zločine počinjene tokom sukoba na Kosovu.³¹

Kada je reč o saradnji Tužilaštva za ratne zločine i Državnog tužilaštva BiH, ona se ocenjuje kao dobra, što se ilustruje brojem predmeta koje je Tužilaštvo BiH ustupilo TRZ-u, ali se istovremeno naglašava da se u tim predmetima radi o niskorangiranim, odnosno neposrednim izvršiocima zločina.³² Izveštaj posebno kritikuje činjenicu da Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu od oktobra 2015. godine nije postupilo po zamolnici Suda BiH u predmetu *Novak Đukić*. Zamolnicom se zahteva priznanje presude kojom je Đukić osuđen na 20 godina zatvora za ubistva na Tuzlanskoj kapiji 1995. godine.³³

Izveštaj zaključuje da prepreke u regionalnoj saradnji neizbežno doprinose nekažnjivosti za ratne zločine.

Zajednička deklaracija o ratnim zločinima, u okviru Berlinskog procesa

Potreba za jačanjem regionalne saradnje je prepoznata i u Deklaraciji koja je potpisana na samitu o Zapadnom Balkanu koji je, u okviru Berlinskog procesa, održan u Londonu u julu 2018. godine.³⁴ Deklaracijom se naglašava važnost otklanjanja prepreka ka efikasnoj regionalnoj saradnji, uključujući razmenu informacija, saradnju tužilaštava, ekspeditivnu međunarodnu pravnu pomoć i izbegavanje sukoba nadležnosti.³⁵

---

29 Izveštaj o napretku ostvarenom u radu Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, podnet Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija, 17.05.2018. godine, str. 32-37, dostupno na: http://www.irmct.org/sites/default/files/documents/180517_mechanism_progress_report_s2018_471_en.pdf, pristupljeno: 08.11.2018. godine.

30 Ibid, str. 33.

31 Ibid.

32 Ibid.

33 Ibid, str. 36-37; „Zločin na Tuzlanskoj kapiji: Revizija sudske utvrđenih činjenica i test regionalne saradnje”, saopštenje, 09.11.2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?s=zlo%C4%8Din+na+tuzlanskoj>, pristupljeno: 08.11.2018. godine.

34 Više o Londonском samitu je dostupno na: <https://www.gov.uk/government/topical-events/westernbalkans-summit-london-2018/about>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

35 Zajednička deklaracija o ratnim zločinima, London, 10.07.2018. godine, str 10, dostupno na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/724294/180710_WBS_Joint_Declarations.pdf, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

Normativni okvir koji reguliše regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih zločina

Pravni okvir saradnje institucija u regionu, u čijoj je nadležnosti procesuiranje ratnih zločina, čine međunarodne konvencije i ugovori o međusobnom pružanju pravne pomoći, kao i sporazumi između TRZ-a i nacionalnih tužilaštava Hrvatske, Crne Gore i BiH, te Procedure uzajamne pravne pomoći, koje je Vlada Republike Srbije usvojila zaključkom iz 2013. godine (koje predviđaju posredovanje Misije EULEX-a na Kosovu).³⁶ Iako je i pre potpisivanja pojedinačnih protokola postojao pravni osnov za međunarodnu pravnu saradnju u krivičnim stvarima,³⁷ pojedinačni sporazumi i protokoli koji su sukcesivno zaključivani omogućili su da saradnja bude neposrednija i brža. Potpisivanje ovih protokola je rezultat dugogodišnjeg procesa pregovaranja među predstavnicima pravosuđa u regionu, pod pokroviteljstvom međunarodne zajednice, pre svega OEBS-a i EU.³⁸

U nastavku će biti analiziran relevantan pravni okvir, koji reguliše međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima. Posebno će biti posvećena pažnja bilateralnim sporazumima koje je Srbija potpisala sa državama regiona, kao i protokolima i sporazumima koji omogućavaju neposrednu saradnju nadležnih tužilaštava.

Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima

Međunarodna pravna pomoć je pomoć koju pravosudni i drugi organi jedne države pružaju pravosudnim i drugim nadležnim organima druge države, u vezi sa krivičnim delima koja su izvršena. Solidan pravni osnov za pružanje pravne pomoći, na osnovu koga mogu da se razmenjuju dokazi, čini Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima Saveta Evrope od 1959. godine, koju su potpisale i ratifikovale sve države regiona.³⁹

Ova konvencija definiše postupanje po zamolnicama koje se odnose na krivične predmete, odnosno na obavljanje istražnih radnji ili dostavljanje dokaznog materijala, dosijea ili dokumenata.⁴⁰ (Više o

---

36 Zvanična internet prezentacija TRZ-a, odeljak *Međunarodna saradnja*, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unarodna-saradnja>, pristupljeno: 15.11.2018. godine.

37 Videti: Spisak međunarodnih konvencija i protokola koje je potpisala Republika Srbija, dostupno na: <https://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/medjunarodne-aktivnosti-eu-integracije-i-projekti/medjunarodna-pravna-pomoc/multilateralni-ugovori.html>; Međunarodna pravna pomoć, dostupno na: <https://arhiva.mpravde.gov.rs/lt/articles/medjunarodne-aktivnosti-eu-integracije-i-projekti/medjunarodna-pravna-pomoc/preuzimanje-potpisanih-ugovora.html>. Svim izvorima pristupljeno: 08.11.2018. godine.

38 *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, FHP, 2014, Beograd, str. 24, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

39 Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima Saveta Evrope (*Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori*, br. 10/2001), dostupna na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document__sr/201605/evr_konvencija_pravna_pomoc_lat.pdf, pristupljeno: 11.11.2018. godine.

40 *Ibid*, član 3, stav 1.

zamolnicama, kao mehanizmu pružanja međunarodne pravne pomoći, videti u delu koji se odnosi na mehanizme putem kojih se odvija regionalna saradnja.) Konvencija takođe reguliše pristupanje sudu svedoka, veštaka ili lica protiv kojih se vodi krivični postupak, kao i dostavljanje izvoda i obaveštenja iz kaznene evidencije.

Osim navedene konvencije, posebno je značajan II protokol uz Konvenciju, koji je Srbija ratifikovala 2006. godine, na osnovu koga je moguća neposredna razmena dokaza između pravosudnih organa,⁴¹ ali i formiranje zajedničkih istražnih timova. Ti timovi se formiraju radi vođenja istrage na teritoriji jedne ili više strana ugovornica koje formiraju zajednički tim.⁴² Protokol takođe reguliše pitanje podnošenja zahteva za pružanje pravne pomoći u odnosu na svedoke kod kojih postoji potreba za zaštitom, odnosno dogovaranje mera zaštite takvih lica.⁴³

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, kako mu i sam naziv kaže, uređuje postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, u slučajevima kada ne postoji potvrđeni međunarodni ugovor ili kada određena pitanja njime nisu uređena.⁴⁴ Međunarodna pravna pomoć obuhvata izručenje okrivljenog ili osuđenog, preuzimanje i ustupanje krivičnog gonjenja, izvršenje krivične presude, kao i ostale oblike međunarodne pravne pomoći.⁴⁵

Sa aspekta istraživanja i procesuiranja ratnih zločina, sledećih nekoliko odredbi zakona je od ključne važnosti. Ovaj zakon reguliše preuzimanje krivičnog gonjenja, u slučaju kada lice koje se krivično goni ima prebivalište ili boravište u Republici Srbiji. Takođe, zakon reguliše i ustupanje krivičnog gonjenja osumnjičenog ili okrivljenog za krivično delo, koje je u nadležnosti domaćeg suda.⁴⁶

Zakonom je takođe regulisano pitanje izvršenja strane krivične presude, pod uslovom da je osuđeno lice državljanin Republike Srbije, ili da ima prebivalište ili boravište u Srbiji, ili da osuđeni u Srbiji izdržava krivičnu sankciju koja se sastoji u lišenju slobode po ranije izrečenoj presudi.⁴⁷ Kada postupa po zamolnici za priznanje strane krivične presude, Sud može doneti presudu o priznanju strane krivične presude ili rešenje o odbijanju zamolnice. Rešenje o odbijanju zamolnice će sud doneti ako nisu ispunjene prepostavke za izvršenje strane krivične presude; ako se osnovano može zaključiti da je lice osuđeno zbog rasne, verske ili nacionalne pripadnosti ili političkog uverenja; ako je presuda doneta

---

41 Prilikom ratifikacije II protokola, tadašnja Državna zajednica Srbija i Crna Gora je dala izjavu da će kao sudske organe, u smislu Konvencije, smatrati redovne sudove i javna, odnosno državna tužilaštva (Zakon o ratifikaciji Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima Saveta Evrope (*Službeni list SCG - Međunarodni ugovori*, br. 2/2006), član 3.).

42 Zakon o ratifikaciji Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima Saveta Evrope (*Službeni list SCG - Međunarodni ugovori*, br. 2/2006), član 4, 20.

43 *Ibid*, član 23.

44 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije* 20/09), član 1.

45 *Ibid*, član 2.

46 *Ibid*, član 42, 43, 49, 51.

47 *Ibid*, član 56-64.

u odsustvu osuđenog; ili ako nisu bile ispunjene pretpostavke pravičnog suđenja. Ovim zakonom je takođe regulisano izvršenje domaće krivične presude u stranoj državi.⁴⁸

U kontekstu istraga koje se vode u vezi sa izvršenim ratnim zločinima, posebno je važno naglasiti da zakon omogućava formiranje zajedničkih istražnih timova. (Više o zajedničkim istražnim timovima, kao dodatnom mehanizmu pružanja međunarodne pravne pomoći, videti u delu koji se odnosi na mehanizme putem kojih se odvija regionalna saradnja.)⁴⁹ Takođe, značajna je i odredba kojom se zabranjuje izručenje lica koja su državljeni Republike Srbije.⁵⁰

Normativni okvir regionalne saradnje između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine

Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima

U smislu ovog ugovora, pravna pomoć obuhvata: dostavljanje pismena i preuzimanje procesnih radnji (saslušanje okrivljenog, stranaka, svedoka i drugih lica, oduzimanje predmeta, privremena predaja, uviđaj, veštačenje i dr), davanje obaveštenja o propisima država ugovornica, priznanje i izvršenje sudskih i arbitražnih odluka.⁵¹ Prema odredbama ovog ugovora, pravna pomoć se pruža preko nadležnih ministarstava. Odredbe ovog ugovora takođe regulišu pitanje ustupanja i preuzimanja krivičnog gonjenja. Da bi jedna država ustupila drugoj državi krivično gonjenje, potrebno je da oštećeni daju izjavu kojom izjavljuju da su saglasni da se predmet ustupi drugoj državi u kojoj će se voditi krivični postupak.⁵²

Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima

Ovaj ugovor reguliše međusobno izvršavanje pravnosnažnih sudskih odluka u krivičnim stvarima, koje donese sud jedne države protiv državlјana druge države, ili protiv lica koja na njenoj teritoriji imaju prebivalište.⁵³

---

48 *Ibid*, član 62-63, 70-76.

49 *Ibid*, član 96.

50 *Ibid*, član 16, stav 2.

51 Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, član 3, dostupno na:
http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document__sr/2016-05/ugovor_scg_bih_pravna_pomoc_lat.pdf, pristupljeno 15.11.2018. godine.

52 *Ibid*, član 39-40.

53 Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima (*Službeni list SCG – Međunarodni ugovori*, br. 6/2005), član 1.

Protokol o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida

Tužilaštvo BiH i TRZ su 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida (Protokol). Protokol predviđa razmenu podataka i dokaza u vezi sa zločinima koji su počinjeni na teritoriji obe države, onda kada osumnjičeni imaju državljanstvo ili prebivalište druge države potpisnice, kao i obaveštavanje o fazi u kojoj se predmet nalazi nakon razmene informacija i dokaza.⁵⁴

Protokol je predviđao da u roku od tri meseca od dana njegovog potpisivanja potpisnice jedna drugu obaveste o aktivnim predmetima protiv državljanina druge strane ugovornice, čime je konačno trebalo da bude prevaziđena praksa vođenja paralelnih istraga.⁵⁵ Uprkos potisanom Protokolu, TRZ je nastavilo da vodi paralelne istrage protiv državljanina BiH. Tako TRZ nije obavestilo Tužilaštvo BiH o postupku koji vodi protiv Nasera Orića, za šta se saznalo tek kada je Orić uhapšen u Švajcarskoj, po poternici Interpol-a, a na osnovu zahteva iz Srbije.⁵⁶ Nakon hapšenja Orića, izručenje su zatražile i Srbija i BiH. Primenujući odredbe Evropske konvencije o ekstradiciji,⁵⁷ Švajcarska je izručila Orića BiH, zbog toga što su dela koja su mu se stavlja na teret počinjena u BiH, čiji je Orić i državljanin. Usledile su oštре reakcije političara u Srbiji, koji su odluku da se Orić izruči BiH ocenili kao „politički motivisano i nepravičnu”, kao „poraz borbe protiv ratnih zločina” i kao „poruku srpskim žrtvama da nisu važne”.⁵⁸ Upravo na ovakvim primerima postaje očigledno da regionalna saradnja tužilaštava u velikoj meri zavisi od društveno-političkih okolnosti. Izvesno je da političke izjave kompromitiraju regionalnu saradnju, te da ukazuju na neprimereno mešanje političara u rad pravosuđa.⁵⁹

---

54 Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, od 31.01.2013. godine, dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Cooperation/Documents/2016-05/s_protokol_trz_tbih_lat.pdf, pristupljeno 15.11.2018. godine.

55 *Ibid*, član 3.

56 Nacionalni centralni biro Interpol-a za Srbiju raspisao je poternicu za Naserom Orićem i Hakijom Meholićem u februaru 2014. godine, na zahtev TRZ-a koje je protiv njih sprovodilo istragu pod sumnjom da su počinili ratni zločin nad srpskim stanovništvom u Srebrenici 1992. godine, u selu Zalazje u Donjim Potočarima. Navedeno prema: *Tranziciona pravda u Srbiji u periodu od 2013. do 2015. godine*, FHP, 2016. godine, str. 22.

57 Videti: Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o ekstradiciji sa dodatnim protokolima (*Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori*, br. 10. od 09. novembra 2001), član 17, dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document_sr/2016-05/evr_konvencija_ekstradicija_lat.pdf, pristupljeno 15.11.2018. godine.

58 „Vučić: Ekstradicija Orića BiH politički motivisana”, Radio Slobodna Evropa, 26.06.2015. godine, dostupno na: <http://www.slobodnaevropa.org/content/aleksandar-vucic-ekstradicija-orica-bih-politicke-motivisana/27093663.html>; „Dačić: Slučaj Orića je poraz borbe protiv ratnih zločina”, N1, 26.06.2015. godine, dostupno na: <http://rs.n1info.com/a72230/Vesti/Dacic-Slucaj-Orica-je-poraz-borbe-protiv-ratnih-zlocina.html>; „Vulin: Slučaj Orić poruka da srpske žrtve nisu bitne”, RTS, 25.06.2015. godine, dostupno na: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1959600/Vulin%3A+Slu%C4%8Daj+Ori%C4%87+poruka+da+srpske+%C5%BErtve+nisu+bitne.html>. Svim izvorima pristupljeno: 15.11.2018. godine.

59 U trenutku pisanja ovog rada, u toku je ponovljeno suđenje Naseru Oriću pred Sudom BiH. Informacije o predmetu (S1 1 K 014977 18 Krž 2) – *Orić Naser, Sabahudin Muhić* su dostupne na zvaničnoj internet prezentaciji Suda Bosne i Hercegovine:

Ovaj Protokol takođe daje mogućnost svedocima-oštećenima da spreče dostavljanje dokaza inostranim organima „izričitim protivljenjem”.⁶⁰ Drugim rečima, ova odredba daje svedocima ovlašćenje da odlučuju o obimu saradnje između tužilaštava, što može negativno da se odrazi na efikasnost postupka koji se vodi, ili čak može i da onemogući efikasno vođenje krivičnog postupka. Ova odredba se odnosi samo na ustupanje predmeta iz države u kojoj je zločin učinjen. Ipak, TRZ se pozivao na ovu odredbu čak i kada je bilo reči o delima koja nisu izvršena na teritoriji Srbije.⁶¹ Imajući u vidu da eventualno protivljenje oštećenih može da oteža, ili čak onemogući krivično gonjenje počinilaca ratnih zločina, tužilaštva bi trebalo da razmotre brisanje ove odredbe iz protokola.

Protokol reguliše materiju koja je u određenoj meri bila uređena međudržavnim Ugovorom o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima.⁶² Pomak koji je napravljen potpisivanjem Protokola se ogleda u tome što je on, kao tehnički sporazum, omogućio neposrednu i brzu komunikaciju između dva tužilaštva, koja može da se odvija i mimo redovnih procedura za pružanje međunarodne pravne pomoći, koja se inače odvija preko ministarstava pravde. Time je saradnja nedvosmisleno unapređena, ali i ubrzana, čime se postiže i efikasnije procesuiranje ratnih zločina.

Osim navedenog ugovora i protokola, saradnja je definisana i potvrđena Memorandumom o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala, zaključenim između Republičkog javnog tužilaštva i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Tužilaštva Bosne i Hercegovine.⁶³

<http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3473/show>, pristupljeno 15.11.2018. godine.

60 Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, član 10, stav 2.

61 Videti: „Komentar Vladimira Vukčevića na izjave Medžide Kreso u Mostu RSE”, Radio Slobodna Evropa, 07.07.2015. godine, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/komentar-vladimira-vukcevica-na-izjave-medzide-kreso-u-mostu-rse/27114439.html>, pristupljeno 15.11.2018. godine.

62 Zakon o ratifikaciji Ugovora između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima (*Službeni list SCG - Međunarodni ugovori*, br. 6/2005 i *Službeni glasnik Republike Srbije - Međunarodni ugovori*, br. 13/2010 - dr. zakon), dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document__sr/201605/ugovor_scg_bih_pravna_pomoc_lat.pdf, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

63 Memorandum o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala zaključen između Republičkog javnog tužilaštva i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Tužilaštva Bosne i Hercegovine, dostupan na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document__sr/2016-05/memorandum_srb_bih_lat.pdf, pristupljeno: 14.11.2018. godine.

Normativni okvir regionalne saradnje između Republike Srbije i Republike Hrvatske

Saradnja sa Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske (DORH)

Ugovor o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između SRJ i Republike Hrvatske

U smislu ovog ugovora, pravna pomoć obuhvata dostavljanje sudskih i vansudskih akata i izvršenje pojedinih procesnih radnji, kao što su saslušanje svedoka i stranaka, veštačenje, uviđaj, pretres prostorija i lica, zaplena predmeta, kao i dostavljanje akata, pismenih materijala i drugih predmeta koji su u vezi sa krivičnim postupkom.⁶⁴ Pružanje pravne pomoći se vrši putem zamolnica, a preko nadležnih ministarstava.

Ovaj ugovor reguliše i pitanje preuzimanja krivičnog gonjenja. U slučaju da je jedno lice učinilo krivično delo na teritoriji države čiji nije državljanin, ta država (država molilja) može zamoliti državu čije je to lice državljanin da preduzme krivično gonjenje.⁶⁵

Međutim, potrebno je istaći da, prema hrvatskom Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, Hrvatska ne može ustupiti krivično gonjenje za krivična dela za koje je propisana kazna zatvora preko deset godina.⁶⁶

To praktično znači da Hrvatska ne ustupa krivično gonjenje u predmetima ratnih zločina (budući da je za ratne zločine počinjene tokom ratova 1990-ih godina maksimalna propisana kazna zatvora 20 godina).

Dakle, za razliku od saradnje između Tužilaštva BiH i TRZ-a, saradnja između DORH-a i TRZ-a se ograničava na razmenu dokaza i informacija, ali ne obuhvata ustupanje potvrđenih optužnica od strane DORH-a.

- Memorandum o saglasnosti u ostvarivanju i unapređenju saradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala**

U februaru 2005. godine, najviši tužioци Hrvatske i Srbije zaključili su Memorandum o unapređenju saradnje u borbi protiv teškog kriminala, uključujući ratne zločine. Doprinos Memoranduma o saradnji u procesuiranju ratnih zločina ogleda se u tome što je omogućio uspostavljanje direktnе komunikacije

---

64 Zakon o potvrđivanju Ugovora između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima (*Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori*, br. 1/98), član 1, stav 5, član 23, stav 1.

65 *Ibid*, član 28.

66 Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima Republike Hrvatske (Narodne novine 178/04), član 65, stav 1. Zakon je dostupan na: <https://www.zakon.hr/z/237/Zakon-o-me%C4%91unarodnoj-pravnoj-pomo%C4%87i-u-kaznenim-stvarima>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

među tužilaštima u razmeni obaveštenja, izveštaja i dokumenata.⁶⁷ Rezultat ovoga je i konkretna saradnja prilikom procesuiranja ratnog zločina počinjenog u luci „Lora“ kod Splita 1992. godine.⁶⁸

Sporazum o saradnji u progonu učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida

Sporazum koji je potpisani između TRZ-a i DORH-a ima za cilj efikasnije istraživanje i kažnjavanje svih počinilaca ratnih zločina počinjenih na teritoriji Hrvatske.⁶⁹ Sporazum predviđa razmenu dokaza i saradnju oko njihovog daljeg prikupljanja, a tužilaštva Srbije i Hrvatske, kao strane potpisnice, obavezale su se da će tražene podatke i dokaze predati u što kraćem roku, kao i da će drugu stranu obaveštavati o stanju u predmetima u kojima je izvršen prenos podataka. Sporazum ponavlja da odredbe Ustava i Srbije i Hrvatske zabranjuju ekstradiciju sopstvenih državljana, kao i da u predmetima ratnih zločina nije moguće ustupanje krivičnog progona.⁷⁰

Najznačajniji iskorak Sporazuma, u odnosu na Memorandum, je obaveza tužilaštava da drugu stranu potpisnicu obaveste o postupcima koje vode protiv državljana druge strane potpisnice.⁷¹

Saradnja Ministarstva pravde Republike Srbije i Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske

Ministarka pravde Republike Srbije Nela Kuburović i ministar pravosuđa Republike Hrvatske Dražen Bošnjaković su na sastanku, održanom u martu 2018. godine u Beogradu, dogovorili formiranje dve komisije, od kojih bi se jedna bavila razmenom spiskova lica optuženih ili osuđenih za ratne zločine između Srbije i Hrvatske, dok bi se druga komisija bavila rešavanjem problema procesuiranja ratnih zločina.⁷² Kako je ministarka pravde Nela Kuburović navela u obraćanju Savetu bezbednosti UN-a, prva komisija je održala sastanak 26. aprila 2018. godine, na kojem su razmenjeni spiskovi i dogovoreni

---

67 Ibid, član 2.

68 Videti: Navod sa zvaničnog sajta Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije, sekcija „Regionalna saradnja“, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/regionalna-saradnja>; „Slučaj Lora: ponovljeno suđenje za ratni zločin pred Županijskim sudom u Splitu“, saopštenje, 08.11.2015. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=13535>. Svim izvorima pristupljeno 15.11.2018. godine.

69 Sporazum o saradnji u progonu učinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, potpisani između Tužilaštva za ratne zločine i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/SARADNJA/S_SPORAZUM_TRZ_DORH_CIR.PDF, pristupljeno 15.11.2018. godine.

70 Ibid, str. 1.

71 Ibid, član 3.

72 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14.05.2018. godine; „Govor ministarke Kuburović na sednici Saveta bezbednosti UN-a“, 06.06.2018. godine, str. 5, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/19637/govor-ministarke-kuburovic-na-sednici-saveta-bezbednosti-un.php>; „Ministarka Kuburović i ministar Bošnjaković: Dobra volja za rešavanje svih otvorenih pitanja u oblasti pravosuđa“, saopštenje, 23.03.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/18739/ministarka-kuburovic-i-ministar-bosnjakovicdobra-volja-za-resavanje-svih-otvorenih-pitanja-u-oblasti-pravosudja-.php>. Svim izvorima pristupljeno: 14.11.2018. godine.

modaliteti buduće saradnje.⁷³ FHP je u dva navrata tražio od Ministarstva pravde, a putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, akte kojima su osnovane pomenute dve komisije, kao i informacije o tome ko su članovi ovih komisija. Ministarstvo pravde je na oba zahteva odgovorilo štirim formulacijama da „nema dokumenta” i da „ne postoji dokument koji sadrži traženu dokumentaciju”.⁷⁴

Informacije koje se mogu pronaći na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde ili u medijskim izveštajima ne pružaju dovoljno informacija o mandatima ovih komisija, o načinu njihovog osnivanja, njihovom sastavu, dosadašnjim rezultatima, kao ni o tome do kada bi trebalo da okončaju svoj rad.⁷⁵ U tom smislu, FHP nije u mogućnosti da evaluira koji je doprinos ovih komisija unapređenju regionalne saradnje.

Normativni okvir regionalne saradnje između Republike Srbije i Republike Crne Gore

Ugovor između Republike Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima

Ugovorom koji reguliše pružanje pravne pomoći, između Srbije i Crne Gore, obuhvaćeno je dostavljanje pismena, obaveštenja i predmeta, kao i preduzimanje procesnih radnji (saslušanje stranaka, svedoka, veštaka i drugih lica, zaplena, odnosno privremeno oduzimanje predmeta, pretresanje, uviđaj, veštačenje i dr), priznanje i izvršenje sudskih odluka, kao i ustupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja.⁷⁶ Takođe, regulisano je i formiranje zajedničkih istražnih timova.⁷⁷ Prema ovom ugovoru, međunarodna pravna pomoć se pruža putem zamolnica, koje podnosi sud ili drugi nadležni državni organ.

Ugovor takođe reguliše pitanje ustupanja i preuzimanja krivičnog gonjenja.

---

73 Govor ministarke Kuburović na sednici Saveta bezbednosti UN-a, 06.06.2018. godine, str. 5.

74 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18.05.2018. godine; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja broj 7-00-317/2018-32, od 24.10.2018. godine.

75 Videti: „Ministarka Kuburović i ministar Bošnjaković: Dobra volja za rešavanje svih otvorenih pitanja u oblasti pravosuda”, saopštenje, 23.03.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/18739/ministarka-kuburovic-i-ministarbosnjakovic-dobra-volja-za-resavanje-svih-otvorenih-pitanja-u-oblasti-pravosudja-.php>; „Dogovoreno formiranje komisija za procesuiranje ratnih zločina”, dnevni list *Danas*, 23.03.2018. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/dogovoreno-formiranje-komisija-za-procesuiranje-ratnih-zlocina/>; „Kuburović: Sud za zločine OVK ostaće mrtvo slovo na papiru”, *Večernje novosti*, 15.04.2018. godine, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:722182-Kuburovic-Sudza-zlocine-OVK-ostace-mrtvo-slovo-na-papiru>. Svim izvorima pristupljeno: 13.11.2018. godine.

76 Ugovor između Republike Srbije i Crne Gore o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima (*Službeni glasnik Republike Srbije - Međunarodni ugovori*, br. 1 od 21.maja 2010. godine), član 3, 33.

77 *Ibid*, član 33, stav 4, član 38.

Sporazum o saradnji u krivičnom gonjenju učinilaca krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom

Pravni osnov saradnje između Srbije i Crne Gore predstavlja i Sporazum o saradnji u krivičnom gonjenju učinilaca krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, potpisani 2007. godine.⁷⁸ Ovaj Sporazum predviđa razmenu informacija i dokaza o ratnim zločinima koji su prema državljanima dve države počinjeni na teritoriji bivše SFRJ, a gde su počinioi državljeni ili osobe sa prebivalištem u Srbiji ili Crnoj Gori. Sporazum naglašava da usled ustavnih odredbi nije moguća ekstradicija sopstvenih državljan, kao i da u predmetima ratnih zločina nije moguće ustupanje krivičnog gonjenja.⁷⁹

Saradnja Tužilaštva za ratne zločine sa Misijom EULEX-a

Zbog činjenice da Srbija ne priznaje državnost Kosova, pravni okvir saradnje za procesuiranje ratnih zločina između Srbije i Kosova čine Procedure uzajamne pravne pomoći, koje je Vlada Republike Srbije usvojila zaključkom iz 2013. godine, a u kojima posreduje Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu (EULEX).⁸⁰ Tužilačka saradnja između Srbije i Kosova se do sada odvijala bez direktnе komunikacije TRZ-a i predstavnika kosovskog pravosuđa.

Misija EULEX-a je pružala pomoć tužiocima u Srbiji prilikom lociranja i ispitivanja svedoka na Kosovu i pri obezbeđivanju prisustva određenog broja svedoka, Albanaca s Kosova, na suđenjima koja su se održavala pred Višim sudom u Beogradu.⁸¹ TRZ je takođe pružalo pomoć EULEX-u u uspostavljanju kontakata sa svedocima koji se nalaze u Srbiji. Prema podacima TRZ-a, Misija EULEX-a je ustupila dokaze TRZ-u u jednom predmetu.⁸²

Međutim, imajući u vidu da od maja 2014. godine Misija EULEX-a nije imala mandat da započinje nove istrage u predmetima ratnih zločina, već da je ta nadležnost preneta na lokalne tužioce, saradnja između Srbije i Kosova u predmetima ratnih zločina je od tada *de facto* u blokadi.⁸³ Dok je u prethodnom periodu komunikacija preko Misije EULEX-a bila usporena, danas gotovo i da ne postoji.

---

78 Sporazum o saradnji u krivičnom gonjenju učinilaca krivičnih dela protiv čovečnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, potpisani između Vrhovnog državnog tužioca Republike Crne Gore i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije, od 31. oktobra 2007, dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/SARADNJA/S_SPORAZUM_TRZ_VDTRCG_CIR.PDF, pristupljeno 15.11.2018. godine.

79 *Ibid*, str 1.

80 Zvanična internet prezentacija TRZ-a, odeljak „Međunarodna saradnja“, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unarodna-saradnja>, pristupljeno: 11.11.2018. godine.

81 *Postupci za ratne zločine u Srbiji (2003-2014) – Analiza rezultata praćenja suđenja Misije OEBS-a u Srbiji*, Misija OEBS-a, Beograd, 2015, str. 36.

82 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 24/18, od 01.11.2018. godine.

83 *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2016. godine*, FHP, 2017. godine, str. 15-16.

Nedostatak saradnje TRZ-a sa institucijama Kosova je primetan i kada je reč o mogućoj saradnji TRZ-a i Specijalizovanog tužilaštva Kosova. Naime, Specijalizovana veća Kosova i Specijalizovano tužilaštvo Kosova su osnovani u avgustu 2015. godine,⁸⁴ sa mandatom da istraže i procesuiraju zločine protiv čovečnosti, ratne zločine i druga krivična dela, počinjena između 1. januara 1998. godine i 31. decembra 2000. godine, a u vezi sa navodima iz Izveštaja Skupštine Saveta Evrope iz 2011. godine.⁸⁵ Iako Specijalizovana veća i tužilaštvo imaju sedište u Hagu i u njima rade međunarodni istražitelji, sudije i tužioci, oni čine deo sudskog sistema Kosova.

Prema informacijama sadržanim u Izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, Služba za otkrivanje ratnih zločina, pri Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije (SORZ), sistematizovala je i hronološki obradila materijal dobijen u saradnji sa Koordinacionom upravom za KiM i područnim policijskim upravama za KiM o „ratnim zločinima počinjenim od strane OVK”, koji je dostavila TRZ-u.⁸⁶ Izveštaji takođe navode da je materijal sistematizovan i hronološki obrađen po operativnim zonama delovanja OVK, a čine ga operativne informacije, podnete krivične prijave, izjave potencijalnih svedoka i drugi dokazi.⁸⁷ Kako se navodi u izveštajima, „sva dokumentacija će nakon analitičke obrade, zajedno sa raspoloživom dokumentacijom drugih državnih organa (VBA, BIA, VOA, Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije), biti ustupljena Specijalnom судu za Kosovo“ posredstvom TRZ-a.⁸⁸ Međutim, ostaje nejasno po kom modalitetu saradnje bi TRZ uopšte moglo da sarađuje sa ovim tužilaštvom, odnosno da mu ustupa dokumentaciju. TRZ je na upit FHP-a o tome da li postoji pravni osnov saradnje TRZ-a i Specijalizovanih veća Kosova odgovorilo da ono „nije potpisalo (Memorandum, Protokol, Sporazum i sl.) po kome može da ustupa dokumentaciju o počinjenim zločinima na teritoriji Kosova i Metohije Specijalizovanom veću Kosova“.⁸⁹

Očigledno je da nedostatak saradnje između Tužilaštva za ratne zločine i institucija na Kosovu stvara pogodnu situaciju za izbegavanje krivične odgovornosti za počinjene zločine. Uspostavljanje odgovarajućih mehanizama za neposrednu i zvaničnu saradnju i komunikaciju, nesumnjivo bi doprinelo boljim izgledima za procesuiranje ratnih zločina. U tom smislu, neophodno je uspostaviti mehanizam koji će omogućiti komunikaciju i saradnju TRZ-a i tužilaštva Kosova. Prvi korak ka ovoj saradnji bi trebalo da ide u pravcu iniciranja formalnog sporazuma između TRZ-a i tužilaštva Kosova o razmeni dokaza i saradnji u procesuiranju ratnih zločina, kao što je to bio slučaj sa tužilaštвима BiH i Hrvatska.

---

84 Videti zvaničnu internet prezentaciju Specijalizovanog veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova: <https://www.scp-ks.org/sr>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

85 Izveštaj „Inhumane treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo“, 07.01.2011. godine, dostupno na: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=12608&lang=en>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

86 Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, septembar 2018. godine, str. 5.

87 Ibid.

88 Ibid.

89 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 15/18, od 22.05.2018. godine.

Postojeći mehanizmi regionalne saradnje

Međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima

Zamolnice

Zahtevi za pružanje međunarodne pravne pomoći se podnose u formi zamolnica, koje se dostavljaju inostranom organu, preko ministarstva nadležnog za pravosuđe. Organi nadležni za pružanje međunarodne pravne pomoći su domaći sudovi i javna tužilaštva. Međutim, pojedine radnje u postupku vrše Ministarstvo pravde, Ministarstvo spoljnih poslova i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Retke informacije o dinamici regionalne saradnje, koje su dostupne javnosti, odnose se na broj zamolnica koje je TRZ poslalo drugim tužilaštvima ili ih je primilo od njih.⁹⁰ Ipak, broj poslatih i primljenih zamolnica ne pruža informacije o vrsti razmenjenih informacija ili dokaza, niti o njihovom kvalitetu, ali izvesno ukazuje na postojanje frekventne komunikacije između tužilaštava.

Na osnovu predmeta koji stignu do faze optuženja, može se zaključiti da je TRZ na osnovu razmenjenih informacija i dokaza do danas uglavnom podizalo optužnice u manje zahtevnim predmetima: sa malim brojem okrivljenih, najčešće jednim, koji nisu zauzimali pozicije u komandnim strukturama, već se radilo o neposrednim izvršiocima. Izuzetak čine optužnice u dva slučaja sa većim brojem žrtava i počinilaca – *Srebrenica-Kravica* i *Štrpc*. Dobra saradnja dva tužilaštva na ovim predmetima predstavlja osnov da se u narednom periodu očekuje nastavak, ali i intenziviranje saradnje.

Na osnovu zločina koji su predmet procesuiranja, može se zaključiti da saradnja ipak nije dovela do procesuiranja složenijih predmeta u kojima su okrivljeni visokorangirani počinioци.⁹¹ Činjenica da u Srbiji izostaje procesuiranje predmeta u kojima su okrivljeni visokorangirani počinioци je najčešće upućivana kritika na rad TRZ-a, a to je uočeno i prilikom izrade Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina.⁹² Stoga je potrebno uložiti dodatni napor ka unapređenju postupanja po zamolnicama, a takođe je potrebno i iskoristiti ovaj mehanizam međunarodne pomoći u svom punom kapacitetu, kako bi se stekli uslovi za vođenje kvalitetnih istraga i optuženja visokorangiranih počinilaca.

Razmena informacija i dokaza

Tužilaštvo za ratne zločine je potpisalo protokole, sporazume i memorandume o saradnji sa tužilaštima u regionu, upravo u cilju jačanja tehničke saradnje i dodatnog olakšavanja i ubrzavanja razmene informacija i dokaza u predmetima ratnih zločina. Kada je reč o vrsti dokaza i informacija

---

90 Videti npr. *Izveštaj broj 2 o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 74-75. dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovodenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zločina.php>, pristupljeno: 15.11.2018. godine.

91 Videti: *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, FHP, Beograd, 2014, str. 20-21; *Spisak pojedinačnih predmeta*: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 26.11.2018. godine.

92 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 8.

koji se razmenjuju, u nekim predmetima je reč o iskazima svedoka ili o dokumentima, dok je u drugim slučajevima reč o celokupnim spisima iz istrage.⁹³

Pravni osnov za razmenu dokaza čine Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima Saveta Evrope i II protokol uz Konvenciju, koji je omogućio direktnu razmenu dokaza između pravosudnih organa (uključujući i razmenu dokaza između tužilaca).

Razmena dokaza je dodatno regulisana protokolima o saradnji koje je TRZ potpisalo sa Tužilaštvom BiH, DORH-om i Tužilaštvom Crne Gore (videti delove koji se odnose na normativni okvir koji uređuje regionalnu saradnju.) Prema analizi suđenja za ratne zločine, koju je sprovela Misija OEBS-a u Srbiji, navodi se da su ovi sporazumi doveli i do češćih sastanaka između tužilaca za ratne zločine i razmene veće količine dokaza.⁹⁴

Ekstradicije

Pod ekstradicijom se podrazumeva predaja učinioca krivičnog dela od strane jedne države drugoj državi, kako bi mu se u toj državi sudilo ili da bi u njoj izdržavao kaznu u slučaju da mu je već suđeno. Nijedna od država nastalih raspadom SFRJ ne dozvoljava ekstradiciju sopstvenih državljana.⁹⁵ Ovo ograničenje u značajnoj meri umanjuje efikasnost regionalne saradnje, jer se većina osumnjičenih za ratne zločine nalazi u državama čiji su državljeni, a ne u onim državama u kojima su zločini počinjeni. Ipak, mnogo veći problem predstavlja činjenica da mnogi osumnjičeni za ratne zločine izbegavaju krivičnu odgovornost prelaskom granice, svesni da ih država u kojoj imaju državljanstvo neće izručiti državi u kojoj se protiv njih vodi krivični postupak.⁹⁶

U situacijama kada ekstradicija nije moguća, organi gonjenja jedne države mogu odlučiti da pruže pomoć u sprovodenju postupka državi u kojoj se optuženi nalazi, kroz ustupanje prikupljenih dokaza, ili kroz ustupanje krivičnog gonjenja.⁹⁷

Uzimajući u obzir veliki broj neprocesuiranih predmeta, kao i objektivnu okolnost da osumnjičeni uglavnom nisu dostupni organima gonjenja države koja je primarno zainteresovana za njihovo

---

93 Postupci za ratne zločine u Srbiji (2003-2014) – Analiza rezultata praćenja suđenja Misije OEBS-a u Srbiji, Misija OEBS-a, Beograd, 2015, str. 33-34.

94 Ibid, str. 34.

95 Videti npr. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije* 20/09), član 16 stav 1; Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima BiH (*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* 53/09), član 40; Zakon o potvrđivanju ugovora između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine o izručenju (*Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori*, 1/2015-9), član 8, stav 3; Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima Republike Hrvatske (*Narodne novine* 178/04), član 32, stav 1; Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima Crne Gore (*Službeni list CG*, br. 4/2008 i 36/2013), član 11, stav 2.

96 Videti npr. „Optuženi za ratne zločine u Vlasenici pobegao u Srbiju”, *Vecernje novosti*, 19. oktobar 2018. godine, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:755869-Optuzeni-za-ratne-zlocine-u-Vlasenici-pobegao-u-Srbiju>, pristupljeno: 12.11.2018. godine.

97 Postupci za ratne zločine u Srbiji (2003-2014) – Analiza rezultata praćenja suđenja Misije OEBS-a u Srbiji, Misija OEBS-a, Beograd, 2015, str. 33, dostupno na: <https://www.osce.org/sr-serbia/194496?download=true>, pristupljeno: 19.11.2018. godine.

procesuiranje, bilo bi celishodno inicirati pregovore o međudržavnom sporazumu koji bi regulisao mogućnost međusobne ekstradicije osumnjičenih lica, zasnovane na načelu reciprociteta.

Zajednički istražni timovi

Još jedan mehanizam saradnje u predmetima ratnih zločina predstavlja formiranje zajedničkih istražnih timova. Do sada su u nekoliko predmeta sprovedene zajedničke istrage TRZ i vlasti BiH. Odličan primer efikasne regionalne saradnje je bila zajednička akcija tužilaca i policije Republike Srbije i Bosne i Hercegovine u predmetu Štrpci, koja je 2014. godine rezultirala sinhronizovanim hapšenjem 15 osumnjičenih na teritoriji obe države.⁹⁸ Za ovaj zločin je do sada u BiH osuđen Mićo Jovičić, koji je priznao da je učestvovao u zločinu, te je sa Tužilaštvom BiH 2016. godine zaključio sporazum o priznanju krivice, na osnovu kojeg je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.⁹⁹ Krajem oktobra 2018. godine je Apelacioni sud u Beogradu doneo rešenje kojim je potvrdio optužnicu za zločin u Štrpcima, nakon čega se očekuje da će pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu započeti sudski postupak u ovom predmetu.¹⁰⁰

Formiranje zajedničkih istražnih timova između tužilaštava BiH i Srbije, čiji rad je rezultirao podizanjem optužnice za ubistvo više stotina bošnjačkih civila u selu Kravica (Srebrenica) i za mučenje i ubistvo 20 putnika otetih iz voza na stanici u Štrpcima, ukazalo je na moguće domete regionalne saradnje. Rezultati ovog zajedničkog rada predstavljaju osnov da se u narednom periodu očekuje nastavak ovakve intenzivne saradnje, kroz uspostavljanje zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa zemljama regiona. Prilikom budućih istraživanja ratnih zločina bi tužilaštva u regionu trebalo da formiraju zajedničke istražne timove, za svaki predmet u kome bi zajednički rad doprineo rasvetljavanju, a potom i procesuiranju ratnih zločina.

Ključni problemi

Sukob nadležnosti

Dosadašnja regionalna saradnja i postojeći pravni okvir još uvek nisu doveli do rešenja dileme o nadležnosti u pogledu suđenja osumnjičenima za ratne zločine. U srži ovog problema leži činjenica da je raspad zajedničke države omogućio nekadašnjim učesnicima ratova da postanu državljeni više različitih država. Budući da zakonodavna rešenja u državama regiona ne dozvoljavaju izručivanje vlastitih državljanima, to znači da osobe za kojima su raspisane poternice u Hrvatskoj, ili još češće, u BiH,

---

98 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 12.

99 Presuda Suda Bosne i Hercegovine, Predmet broj S1 1 K 023594 16 Kri, od 16.11.2016, godine, dostupna na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/02/Presuda-Mico_Jovicic.pdf, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

100 Optužnica u predmetu Štrpci je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents__sr/201811/redigovana_Strpci_od_10_05_2018.pdf; „Posle tri i po godine Apelacioni sud u Beogradu potvrđio optužnicu za zločin počinjen u Štrpcima”, saopštenje, FHP, 29.10.2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35768>. Svim izvorima pristupljeno: 26.11.2018. godine.

uglavnom ostaju izvan domaćaja pravosudnih organa koji su poternice raspisali. U ovom trenutku se problem sukoba nadležnosti može ublažiti osnaživanjem regionalne saradnje i međusobnog poverenja tužilaštava, kroz ustupanje postupaka protiv državljana drugih država institucijama te države, informisanja tužilaštava u regionu o svim predmetima koje vode o državljanima tih država i ustupanja dokaza o tim predmetima.

Međutim, ne sme se prenebregnuti činjenica da se saradnja tužilaštava odvija u određenom društvenom-političkom kontekstu. Čak i u slučaju postojanja dobre volje i proaktivnog nastupa u rešavanju spornih pitanja, saradnju tužilaštava mora da prati nedvosmislena politička podrška. Konkretno, postojanje političke podrške jačanju regionalne saradnje bi trebalo da bude iskazano potpisivanjem multilateralnog sporazuma (ili više bilateralnih sporazuma) koji bi regulisao pitanje sukoba nadležnosti. Uzimajući u obzir da legitimitet za dogovaranje ovakvih sporazuma imaju ministarstva nadležna za poslove pravosuđa, potrebno je da se ona angažuju na rešavanju ovog problema.

Princip univerzalne nadležnosti

Prema Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, državni organi Republike Srbije su nadležni za procesuiranje svih teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava izvršenih na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. godine, bez obzira na državljanstvo učinioca ili žrtve.¹⁰¹ To znači da je, za razliku od drugih tužilaštava u regionu,¹⁰² u nadležnosti TRZ-a da procesuira sve zločine počinjene tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, nezavisno od državljanstva počinioca i žrtve, kao i mesta izvršenja dela. Ovako definisana nadležnost TRZ-a je izazivala brojne negativne kritike država u regionu, pre svega Hrvatske i BiH, kao i zahteve da Srbija izmeni ovu zakonsku normu.¹⁰³

Primer pozivanja na primenu ovako široko postavljene nadležnosti je slučaj Veljka Marića, koji je dugo opterećivao odnose Srbije i Hrvatske i nadležnih tužilaštava.¹⁰⁴ Naime, nekadašnji pripadnik hrvatskih oružanih snaga Veljko Marić, inače državljanin Hrvatske, uhapšen je u Srbiji 2010. godine, a u martu 2012. godine pravnosnažno osuđen na 12 godina zatvora zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva.¹⁰⁵ Marić je proglašen krivim za ubistvo Srbin Petra Slijepčevića, u mestu Rastovac u Hrvatskoj 1991. godine. Na osnovu toga što su i optuženi i žrtva hrvatski državljeni, te zbog toga što

---

101 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 2. i 3.

102 Zakon o primjeni Statuta Međunarodnoga kaznenog suda i progona za kaznena djela protiv međunarodnoga ratnog i humanitarnog prava (*Narodne novine* 175/03), član 10; Krivični zakon Bosne i Hercegovine (*Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15), član. 8-9.

103 „Milanović: Srbija sa takvim zakonom ne može u EU”, N1, 05.02.2015. godine, dostupno na: <http://rs.n1info.com/a32857/Svet/Region/Milanovic-Srbija-treba-da-menja-zakonodavstvo.html>; „Ima li Srbija pravo da sudi državljanima BiH?”, Most Radio Slobodna Evropa, 28.06.2015. godine, dostupno na: <http://www.slobodnaevropa.org/content/most-ima-li-srbija-pravo-da-sudi-drzavljanimabih/27096969.html>, Svim izvorima pristupljeno: 26.11.2018. godine.

104 Preuzeto iz: *Tranziciona pravda u Srbiji u periodu od 2013. do 2015. godine*, FHP, 2016. godine, str. 20.

105 Videti: Predmet Rastovac, dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/rastovac-mari%C4%87eljko>; pregled postupka je dostupan na internet stranici Fonda za humanitarno pravo: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/rastovac.html>. Svim izvorima pristupljeno: 26.11.2018. godine.

se ubistvo dogodilo na teritoriji Hrvatske, kao i zato što je u Hrvatskoj bio u toku istražni postupak u jednom drugom predmetu, Ministarstvo pravosuđa Hrvatske je u aprilu 2012. godine zatražilo od Srbije izručenje Marića.¹⁰⁶ Zahtev je odbijen sa obrazloženjem da je u Srbiji u toku krivični postupak u vezi sa istim delom.¹⁰⁷ Krajem maja 2015. godine Apelacioni sud u Beogradu je na osnovu Evropske konvencije o ekstradiciji doneo odluku o izručenju Veljka Marića Hrvatskoj, kako bi tamo odslužio kaznu.¹⁰⁸

Na ovom mestu je potrebno naglasiti da je vođenje istraga i podizanje optužnica protiv državljana drugih država, zbog principa univerzalne nadležnosti, formalno-pravno moguće.¹⁰⁹ Međutim, praksi procesuiranja državljanina drugih država naslednica SFRJ se mogu uputiti opravdane kritike, imajući u vidu da je ova praksa u suprotnosti sa osnovama regionalne saradnje, koja treba da počiva na međusobnom poverenju i uvažavanju, kao i na izbegavanju pravne nesigurnosti za državljanine država naslednica bivše Jugoslavije. Takođe se ne sme izgubiti iz vida da suđenje u odsustvu predstavlja izuzetak od pravila da se bez prisustva optuženog ne može održati glavni pretres.¹¹⁰

Primena načela univerzalne nadležnosti oslikava nepoverenje među tužilaštima koja procesuiraju ratne zločine. U tom smislu, potrebno je ostvariti ravnotežu dva principa – principa kažnjavanja i principa unapređenja dobrosusedskih odnosa. Ta ravnoteža treba da doprinese tome da se države uzdržavaju od deljenja pravde državljanima drugih zemalja koje imaju pravne sisteme zasnovane na demokratskim principima.¹¹¹ U suprotnom bi insistiranje na procesuiranju predmeta na osnovu univerzalne nadležnosti, mimo okvira regionalne saradnje, moglo i ubuduće da izaziva probleme u regionalnoj saradnji.

Suđenja u odsustvu

Imajući u vidu da krivična dela ratnih zločina ne zastarevaju, tužilaštva ne mogu da se pozivaju na sprečavanje nastupanja zastarelosti, kao opravdan razlog da se optuženom sudi u odsustvu. Treba imati u vidu da u slučaju suđenja u odsustvu, okrivljeni (koji nisu prisutni) ne mogu da iznesu svoju odbranu, ne mogu da ispituju svedoke niti da predlažu dokaze. Stoga se suđenjima u odsustvu nepotrebno troše ionako vrlo ograničeni resursi kojima raspolaže tužilaštvo, posebno imajući u vidu da lica koja su osuđena u odsustvu mogu podneti zahtev za ponavljanje krivičnog postupka ukoliko se nekada nađu na teritoriji države koja ih je osudila.¹¹² Činjenica da optuženi nisu prisutni u sudnici

---

106 „Priopćenje za javnost - Veljko Marić”, saopštenje, 03.04.2012. godine, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, dostupno na: <https://pravosudje.gov.hr/vijesti/priopcenje-za-javnost-veljko-maric/98>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

107 „Mariću odbijen zahtjev za odsluženje kazne u RH”, Hrvatska radio-televizija, 05.07.2012. godine, dostupno na: <https://vijesti.hrt.hr/171318/maricu-odbijen-zahtjev-za-odsluzenje-kazne-u-rh>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

108 „Dozet: Apelacioni sud u maju odlučio o izručenju Marića”, Blic, 03.06.2015. godine, dostupno na: <http://www.blic.rs/vesti/politika/dozet-apelacioni-sud-u-maju-odlucio-o-izrucenju-marica/c99ez8z>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

109 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014), član 381.

110 *Ibid*, član 377. i 380.

111 „Ima li Srbija pravo da sudi državljanima BiH?”, Radio Slobodna Evropa, 28. jun 2015. godine, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/most-ima-li-srbija-pravo-da-sudi-drzavljanima-bih/27096969.html>, pristupljeno: 16.11.2018. godine.

112 *Ibid.*, član 479.

tokom suđenja sasvim sigurno ne doprinosi pravičnosti postupka.¹¹³ Osim toga, umesto da se unapredi efikasnost procesuiranja ratnih zločina, i tužilaštvo i nadležni sud se opterećuju predmetima koji će morati ponovo da se procesuiraju ukoliko okrivljeni u nekom trenutku budu dostupni pravosudnim organima države koja ih je osudila u odsutnosti.

Ne sme se izgubiti iz vida da suđenja u odsustvu nikako nisu u skladu sa opredeljenjem ka promovisanju dobrosusedskih odnosa, budući da su suđenja u odsustvu, po pravilu, suđenja u kojima su optužena lica državljeni drugih država, nedostupna domaćim pravosudnim organima.¹¹⁴ Suđenja u odsustvu se čine još manje opravdanim, imajući u vidu mogućnost za ustupanje krivičnog gonjenja stranoj državi.

Konkretni primer, u kome je prevaziđen i problem zabrane ekestradicije i suđenja u odsustvu, jeste suđenje u predmetu *Lovas*.¹¹⁵ Naime, DORH je podigao optužnicu za ratne zločine počinjene u Lovasu,¹¹⁶ ali je hrvatska policija uhapsila samo jednog od optuženih, jer su se ostali nalazili uglavnom u Srbiji.¹¹⁷ U maju 2007. je policija u Srbiji uhapsila sedmoro osumnjičenih, postupajući po dokazima koje je prosledio hrvatski tužilac.¹¹⁸ Na temelju Sporazuma između TRZ-a i DORH-a, DORH je dostavio podatke iz spisa ovog predmeta TRZ-u na razmatranje, te je Tužilaštvo za ratne zločine u Beogradu podiglo optužnicu u ovom predmetu.¹¹⁹ Kao što smo istakli u odnosu na saradnju TRZ-a i Tužilaštva BiH na predmetima *Srebrenica-Kravica* i *Štrpci*, primer dobre saradnje DORH-a i TRZ-a na predmetu *Lovas* treba da predstavljaju podstrek da se saradnja nastavi u ovom pravcu.

Sporazumi koji su potpisani među tužilaštima dozvoljavaju prenos dokaza, dokumenata i svih drugih relevantnih podataka protiv osumnjičenih koji imaju državljanstvo druge države. Umesto suđenja u odsustvu, tužilaštva u regionu bi trebalo intenzivnije da koriste mogućnosti koje proizilaze na osnovu razgranatog normativnog okvira, poput ustupanja dokaza i informacija ili ustupanja, odnosno preuzimanja krivičnog gonjenja.

---

113 „Legat ratnih zločina ometa pomirenje na Balkanu”, *BalkanInsight*, 10. decembar 2007. godine, dostupno na: <http://www.balkaninsight.com/rs/article/legat-ratnih-zloina-ometa-pomirenje-na-balkanu>, pristupljeno: 16.11.2018. godine.

114 *Komentari Fonda za humanitarno pravo na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine*, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/03/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_Tuzilacke_strategije_za_istragu_i_gonjenje_ratnih_zlocina_u_Reportu_Srbiji_2018-2023_14.03.2.pdf, pristupljeno: 19.11.2018. godine.

115 U trenutku pisanja ovog predloga praktične politike, pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu u toku je ponovljeni postupak u predmetu *Lovas*.

116 Videti: „Ratni zločini počinjeni na širem području Vukovara - ažurirano izvešće”, DORH, 14.11.2018. godine, dostupno na: <http://www.dorh.hr/dorh14112018>, pristupljeno: 19.11.2018. godine.

117 „Legat ratnih zločina ometa pomirenje na Balkanu”, *BalkanInsight*, 10. decembar 2007. godine, dostupno na: <http://www.balkaninsight.com/rs/article/legat-ratnih-zloina-ometa-pomirenje-na-balkanu>, pristupljeno: 16.11.2018. godine.

118 „Tužilaštvo potvrdilo hapšenja za zločin u Lovasu”, *Deutsche Welle*, 30.05.2007. godine, dostupno na: <https://www.dw.com/sr/tu%C5%BEila%C5%A1vo-potvrdilo-hap%C5%A1enja-za-zlo%C4%8Din-u-lovasu/a-2661378>, pristupljeno: 19.11.2018. godine.

119 Videti: Predmet *Lovas* (*Ljuban Devetak i dr.*), pregled postupka je dostupan na internet stranici Fonda za humanitarno pravo: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/lovash.html>, pristupljeno: 19.11.2018. godine.

Zaključak

Suđenja za ratne zločine, koja se odvijaju pred nacionalnim sudovima, zahtevaju da tužiocu u regionu aktivno međusobno sarađuju u prikupljanju i razmeni dokaza. Ova saradnja treba da bude usmerena ka tome da se kroz zajednički rad tužilaštava afirmiše borba protiv nekažnjivosti za ratne zločine. Nadležni organi i politička elita moraju mnogo snažnije da podržavaju napore koji vode ka unapređenju saradnje među državama bivše Jugoslavije kada je reč o procesuiranju ratnih zločina, jer je to neophodan korak ka ponovnom uspostavljanju poverenja i pravde u regionu.

U Srbiji, kao i na celoj teritoriji bivše SFRJ, i dalje su nerešena brojna pitanja koja predstavljaju nasleđe rata i koja duboko podrívaju temelje stabilne regionalne saradnje i dobrosusedskih odnosa. Tome u prilog govori činjenica da se bilateralni odnosi država regiona vraćaju nekoliko koraka unazad, svaki put kada se na političkoj agendi otvore pitanja koja su direktna posledica ratova. Obzirom na broj nerešenih pitanja u odnosima između država bivše SFRJ, izvesno je da će bez proaktivnog pristupa njihovom rešavanju ta pitanja nastaviti da opstruišu dobrosusedske odnose i potencijalno dovesti do blokiranja u napredovanju ka članstvu u EU.

Regionalna saradnja nije samo obaveza koja proističe iz procesa pristupanja Evropskoj uniji, već je ona pitanje perspektive dobrosusedskih odnosa u regionu. Efikasno procesuiranje ratnih zločina direktno zavisi od efektivne regionalne saradnje, a ona je prečesto talac nepovoljnih političkih okolnosti. Regionalna saradnja u procesuiranju ratnih zločina prevazilazi okvire međunarodne pravne saradnje i tesno se graniči sa političkim pitanjem. U tom smislu je neophodno unaprediti postojeće mehanizme saradnje, kako bi se regionalna saradnja u procesuiranju ratnih zločina vratila u okvire međunarodne pravne saradnje.

Na kraju, dolazimo do pitanja transparentnosti regionalne saradnje. Mehanizmi i protokolarnosti, prema kojima se odvija regionalna saradnja, odvijaju se mimo očiju javnosti, a budući da su istrage tajne, postoje objektivne prepreke koje otežavaju evaluaciju regionalne saradnje. Ipak, određeni zaključci o regionalnoj saradnji iz perspektive Srbije se mogu izvesti na osnovu predmeta ratnih zločina za koje se sudi pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. U tom smislu je evidentno da je TRZ, u periodu od 2003. do 2018. godine, sarađivalo sa pravosudnim institucijama Hrvatske u najmanje 12 predmeta,¹²⁰ dok je u 26 predmeta sarađivalo sa pravosudnim institucijama BiH.¹²¹ Ako se uzme u obzir da je u navedenom periodu u Srbiji procesuirano (ili se još uvek procesira) ukupno 67 predmeta, važnost regionalne saradnje pravosudnih institucija je sasvim očigledna. Takođe, poslednja optužnica

---

120 U pitanju su sledeći predmeti: *Slunj, Velika Peratovica, Banski Kovačevac, Medak, Stara Gradiška, Tenja, Vukovar, Beli Manastir, Lički Osik, Tenja II, Sotin, Sremska Mitrovica*. Za više informacija videti dokumentaciju iz navedenih predmeta, dostupnu na internet stranici Fonda za humanitarno pravo: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 10.11.2018. godine.

121 *Ibid*; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 24/18, od 01.11.2018. godine. Prema evidenciji FHP-a, pitanju su sledeći predmeti: *Prijedor, Stari Majdan, Bijeljina, Bosanski Petrovac, Bihać, Ključ, Sanski Most, Logor Luka, Bihać II, Gradiška, Sanski Most – Kijevo, Bijeljina II, Bosanski Petrovac – Gaj, Štrpc, Srebrenica - Kravica, Dobojski Kruščić, Ključ – Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, Ključ Kamičak, Ključ Kamičak II, Srebrenica, Sanski Most – Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ Rejzovići*.

za zločine koji su počinjeni na Kosovu, koja datira iz 2014. godine, ukazuje na zabrinjavajuć nedostatak saradnje na relaciji Beograd–Priština.

Od Srbije se u narednom periodu očekuje da pokaže veću posvećenost procesuiranju ratnih zločina, te da podstiče atmosferu koja pogoduje razvoju regionalne saradnje. Istovremeno, pred Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije stoji izazov zadobijanja poverenja javnosti drugih država u regionu. Na tužilaštvu je stoga odgovornost da svoj rad učini efikasnijim i proaktivnijim, te da podiže optužnice protiv visokorangiranih osoba.

**Analiza i preporuke
za unapređenje regionalne saradnje
u procesuiranju ratnih zločina**

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12,

Beograd

www.hlc-rdc.org

Lektor: Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje: Todor Cvetković

Tiraž: 130 primeraka

Štamparija: „Format“, Beograd

